VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Lausunto

Vero-osasto
Tulliyksikkö

Jere Lumme
Neuvotteleva virkamies
p. 0295530041

17.11.2015

Lakivaliokunta

Viite: U 64/2013 vp

Valtiovarainministeriön asiantuntijalausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston asetukseksi Euroopan syyttäjäviraston perustamisesta.

Lakivaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiassa U64/2012 vp. Lausuntonaan valtiovarainministeriö lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Liitännäistoimivalta

Liitännäistoimivallan osalta valtiovarainministeriö on edellisten U-kirjelmien osalta todennut kantanaan, että liitännäisrikosten suhteen tulisi kunnioittaa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artiklan oikeusperustaa, jonka mukaan EPPO voidaan perustaa unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi. Samalla olisi tärkeää varmistua siitä, että järjestelmä on käytännössä toimiva ja rikokset saadaan tehokkaasti käsiteltyä. Riittävän joustavuus olisi myös erittäin tärkeää, jotta järjestelmä soveltuisi vaihteleviin käytännön tilanteisiin ja erityisesti erilaisiin kansallisiin järjestelmiin.

Valtiovarainministeriö onkin suhtautunut myönteisesti oikeusministeriön ehdottamaan ”kaksoishatutusmalliin”, jonka mukaan asetuksessa EPPO:n toimivalta rajattaisiin unionipetosdirektiivissä tarkoitettuihin rikoksiin. Liitännäisrikokset puolestaan käsiteltäisiin kansallisesti siten, että EPPO:n tehtäviä jäsenvaltiossa hoitava valtuutettu syyttäjä toimisi niiden osalta ”kansallisen hatun” alla. Tämä olisi luontevaa sillä, lähtökohtana asetusehdotuksessa on muutoinkin ollut se, että valtuutettu syyttäjä voisi hoitaa myös kansallisia syyttäjäntehtäviä EPPO tehtäviensä ohella.

Kuten kirjelmässä todetaan, kaksoishatutusmalli ei kuitenkaan ole saanut riittävästi kannatusta, mutta liitännäisrikoksiin liittyvät kysymykset ovat kuitenkin muutoin kehittyneet Suomelle edulliseen suuntaan. Tämän hetkisen tekstiehdotuksen mukaan artiklassa 17(2) edellytetään, että liitännäisrikoksen tulee erottamattomasti (”inextricably”) liittyä PIF-rikokseen. Lisäksi puheenjohtajiston viimeisimmän tekstiehdotuksen mukaan, jotta liitännäisrikos kuuluisi EPPO:n toimivaltaan, edellytyksenä on, että siitä säädetty enimmäisrangaistus on PIF-rikoksesta säädettyä enimmäisrangaistusta alhaisempi. Liitännäistoimivallan hyväksyttävyyteen vaikut-

taa myös se, että toimivalta ratkaista niihin liittyvät erimielisyydet olisi 20(5) artiklan mukaan kansallisilla viranomaisilla.

Neuvoston oikeuspalvelu on aikaisemmin esittänyt kirjallisen lausunnon EPPO:n liitännäistoimivallasta, jossa se on tietyin kriteerein katsonut, että liitännäistoimivalta ei ole ongelmallinen SEUT 86(1) artiklan kanssa. Lisäksi asetusehdotukseen on vielä lisätty nimenomainen mahdollisuus EPPO:n pysyvän jaoston päätöksellä siirtää asia kansallisille viranomaisille tilanteessa, jossa rikoksella todennäköisesti aiheutettu vahinko on vähemmän kuin 100.000 euroa eikä tapausta ole sen vakavuus tai käsittelyn monimutkaisuus huomioon ottaen tarpeen käsitellä unionin tasolla. EPPO:n toimivallan käyttö perustuu muutoinkin niin sanottuun otto-oikeuteen, eli EPPO:lla ei ole yksinomaista toimivaltaa käsitellä asetuksen soveltamisalaan tulevia rikoksia. Mikäli EPPO ei otto-oikeuttaan käytä, tapauksen tutkinta jää kansallisille viranomaisille. Nämä elementit lisäävät merkittävästi asetusehdotuksen hyväksyttävyyttä Suomen näkökulmasta.

Tutkintatoimet, rajat ylittävä tutkinta ja tutkinnanjohtajuus

Valtiovarainministeriö näkemyksen mukaan myös nämä esitutkintaviranomaisten operatiivisen toiminnan ja yhteistyön kannalta keskeiset säännökset ovat neuvotteluissa kehittyneet myönteiseen suuntaan ja valtiovarainministeriö yhtyy U jatkokirjelmässä esitettyyn näkemykseen siitä, että tutkintatoimia ja rajat ylittävää tutkintaa koskevaa sääntelyä voidaan nykymuodossaan pitää hyväksyttävänä.

Asetusluonnoksen 26 artiklaan on kirjattu samoja elementtejä, joita nykyisiin oikeusavun ja vastavuoroisen tunnustamisen instrumentteihin sisältyy sekä viittauksia kansalliseen lainsäädäntöön. Artiklaan sisältyy myös mahdollisuus soveltaa rajat ylittävää yhteistyötä koskevia instrumentteja ja ratkaisu mahdollistaa muun muassa yhteisten tutkintaryhmien käyttämisen EPPO:n toiminnassa.

Valtiovarainministeriö on pitänyt erittäin tärkeänä seikkana sitä, että myös EPPO -rikosten tutkinnanjohtajuuden osalta asetusehdotuksen tulee mahdollistaa se, että valtuutetun syyttäjän rooli ja toimivaltuudet voidaan joustavasti yhteen sovittaa Suomen kansallisen järjestelmän kanssa ilman, että kansallisia toimivaltajärjestelyjä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen välillä tarvitsisi muuttaa. Näiltäkin osin EPPO:n osalta on tapahtunut myönteistä kehitystä. Asetusluonnoksessa omaksutut ratkaisut mahdollistavat valtuutetun syyttäjän aseman sovittamisen Suomen esitutkintajärjestelmään siten, ettei omia kansallisia toimivaltajärjestelyjä näillä näkymin tarvitsisi muuttaa EPPO:n takia.

Valtiovarainministeriö toteaa lopuksi, että asetusehdotus sisältää vielä ongelmallisia kohtia Suomen kannalta, joita ei viime aikoina ole neuvotteluissa käsitelty. Lopullisesti valtiovarainministeriö ottaa kantaa koko asetukseen siinä vaiheessa kun sen sisältö, taloudelliset vaikutukset mukaan lukien, on kokonaisuudessaan selvillä.

Valtiovarainministeriöllä ei ole muuta lausuttavaa asiassa.